

Azərbaycan multikulturalizmi dünyanın qədim və məşhur universitetlərinin tədris proqramlarında...

Məhəmmədəli Qəribli

Dünyada etnik, dini münaqişələrin tüğyan etdiyi bir zamanda Azərbaycan Respublikasının yürütdüyü multikulturalizm siyasəti beynəlxalq aləmdə çox müsbət dəyərləndirilir. Təbii ki, bununla biz bir daha öz milli-mənəvi, tarixi dəyərlərimizi dünya ictimaiyyətinə çatdırmaq şansı əldə edirik.

Biz tərəfdən təqdim edilən bəzi layihələrin işığında xarici ölkə qurumlarında çalışan müxtəlif insanlar, tələbələr, din xadimləri bir daha öz ölkələrindəki multikultural mühiti diqqətdən keçirməyə başlayırlar. Beləliklə, Azərbaycanda yürüdülmən bu siyasət dünyanın bir sıra ölkələrində multikultural əhval-ruhiyyənin möhkəmlənməsinə, multikultural ab-havanın öyrənilməsinə, hətta müqayisə və saf-çürük edilməsinə səbəb olur.

Xalq dastanlarımızda multikultural əhval-ruhiyyə öz əksini tapıb

Dəfələrlə qeyd edilib ki, multikultural dəyərlər Azərbaycan xalqına tarixən xas olan keyfiyyətlərdir. Bizim klassiklərin yaradıcılığında, xalq dastanlarında multikultural əhval-ruhiyyə öz əksini tapıb. Xalqımızın görkəmli ədəbi, elmi, siyasi xadimləri öz millətindən, öz dinindən olmayan dəyərlərə və insanlara həmişə yüksək tolerantlıq və yüksək səmimiyyətlə yanaşıblar. Bunun özü elə multikulturalizmin canını, mayasını təşkil edən xüsusiyyətdir. Amma siyasi cəhətdən multikulturalizm sistemli şəkildə məhz ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən dövlətçiliyimizin ideoloji əsaslarından birinə çevrildi. Müstəqillik illərində prezident Heydər Əliyev həm Konstitusiyanın ayrı-ayrı bəndlərində, həm də ayrıca sənədlərdə sistemli şəkildə multikultural siyasətlə, yəni Azərbaycanda yaşayan başqa xalqların taleyi, tarixi, mədəniyyəti, dili, mənəviyyəti ilə bağlı bir-birini tamamlayan qanunlar və sərəncamlar imzaladı, onların həyata keçməsinə nail oldu.

Azərbaycan bu dəyərləri təbliğ edən bir paytaxta çevrildi

Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayan xalqların maddi rifahının, iqtisadi-təsərrüfat durumunun yaxşılaşdırılması ilə bağlı qəbul edilən digər qərarlar da, icra edilən layihələr də, əlbəttə ki, ulu öndərin böyük siyasi fəaliyyətinin nəticəsi idi və daim onun diqqət mərkəzində dururdu. Eyni zamanda, bu sistemli fəaliyyət həmin bölgələrdə yaşayan müxtəlif xalqların, bütövlükdə azərbaycanlıların həyat tərzinin, mənəvi həyatının yaxşılaşdırılmasına xidmət edirdi. Bu gün dünyada BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı ilə bağlı həyata keçirdiyi silsilə tədbirlər, Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumunun, Ümumdünya Mədəniyyətlərərası Dialoq Forumunun artıq güc yığması və möhkəm ənənəyə çevrilməsi, dünyanın mütərəqqi qüvvələrini özündə birləşdirən “Bakı prosesi”nin inamla davam etməsi və başqa möhtəşəm tədbirlər ona gətirib çıxardı ki, Azərbaycan bu dəyərləri təbliğ edən bir paytaxta çevrildi.

15 xarici ölkə universitetində “Azərbaycan multikulturalizmi” fənni tədris edilib

Azərbaycan haqqında bu informasiyaların, hətta xaricdəki tələbə auditoriyalarına çatdırılması istiqmətində də mühüm işlər görülüb. Bu müddət ərzində seçim edilərək 15 xarici ölkə universitetində “Azərbaycan multikulturalizmi” fənni tədris edilib. Bunlar dünyanın son dərəcə tanınmış və qədim tarixə malik universitetləridir. Məsələn, Çexiyada, Litvada, Polşada, Almaniyada, İsveçrədə, İtaliyada, Portuqaliyada, Türkiyədə, İndoneziyada, Rusiyada, Gürcüstanda və başqa ölkələrdə Azərbaycan multikulturalizmi fənni tədris proqramlarına daxil edilərək xarici universitet gənclərinin diqqətinə çatdırılır və gənclər bununla Azərbaycana olan maraqlarını Azərbaycana olan sevgi ilə əvəz edirlər.

Xarici gənclərə Azərbaycan multikulturalizmi ilə bağlı nəzəri biliklər verməkdən əlavə, həmin gənclərin ildə iki dəfə Azərbaycana yay və qış multikulturalizm məktəblərinə dəvəti reallaşdır.

Beləliklə, bu gənclər Azərbaycanla bu şəkildə tanış olmaqla öz nəzəri biliklərini praktik biliklərlə tamamlayırlar. Bu, həm də onda özünü göstərir ki, həmin multikulturalizm məktəblərində müxtəlif Azərbaycan universitetlərindən olan gənc tələbələr, bundan əlavə, məktəblərin keçirildiyi bölgələrin gəncləri iştirak edib. Onlar arasında yaranan münasibətlər, dostluq əlaqələri sonra da davam edir.

Din xadimlərimizlə başqa ölkələrin din xadimlərinin mütəmadi görüşləri təşkil edilib

Azərbaycan multikulturalizminin xarici ölkələrdə təqdimi ilə bağlı icra olunmuş başqa bir maraqlı layihəni də qeyd etmək olar ki, bu da din xadimlərimizlə başqa ölkələrin din xadimlərinin mütəmadi görüşlərinin təşkil edilməsidir. Məsələn, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin rəhbərliyi və şeyximiz Hacı Allahşükür Paşazadə özü, Azərbaycandakı Pravoslav Kilsəsinin, Azərbaycan katoliklərinin, Azərbaycan udilərinin, Azərbaycan dağ və Avropa yəhudilərinin rəhbər və nümayəndələri, ictimaiyyət nümayəndələri,

milli icmaların rəhbərləri bu görüşlərdə iştirak edirlər. Bu görüşlər İsveçdə, Almaniyada, İspaniyada, İngiltərədə, Rusiyada keçirilib. Təcrübə onu göstərir ki, bu görüşlər həmin ölkələrin din və dövlət xadimləri tərəfindən son dərəcə böyük maraqla qarşılır. Əlbəttə ki, Azərbaycan multikulturalizmi bir model kimi dünya ictimaiyyətinin diqqətinə bir daha bu şəkildə çatdırılır. Azərbaycan multikulturalizmi müzakirələri Azərbaycan həqiqətləri haqda söhbətlərə çevrilir.

Azərbaycandakı multikultural təhlükəsizliyin prinsiplərini öyrənirlər

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan multikulturalizmini dövlət siyasəti səviyyəsinə qaldırması və bunun ölkədəki təzahürləri dünyanın bir çox ziyalıları, dövlət xadimləri üçün son dərəcə maraqlıdır. Onlar Azərbaycanda multikulturalizmin təntənəsini dərk etməyə çalışırlar. Azərbaycandakı multikultural təhlükəsizliyin prinsiplərini öyrənirlər. Təcrübə sübut edir ki, Azərbaycan multikulturalizminin təbliği bəzən başqa ölkələrdə yerli şəraitdə multikultural mühitin öyrənilməsi işində katalizator rolunu oynayır. Azərbaycan multikulturalizmi başqa ölkələrdə multikulturalizm mühitinin öyrənilməsi üçün təkanverici qüvvəyə çevrilir.

AMEA-da və universitetlərdə Azərbaycan multikulturalizmi şöbələri, kafedraları və mərkəzləri açılıb. Bu dövrdə AMEA-nın Fəlsəfə İnstitutunda, Folklor İnstitutunda müvafiq şöbələr, Bakı Slavyan Universitetində Azərbaycan multikulturalizmi kafedrası, Qafqaz Universitetində “Azərbaycan multikulturalizmi” Elm-Tədris Mərkəzi yaradılıb, eyni zamanda, Gəncə şəhərində Azərbaycan Texnologiya Universiteti və Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində müvafiq kafedralar yaradılıb.

Bu işlər ayrı-ayrı xalqların dostluq münasibətlərinin dərinləşməsinə xidmət edir

Bu sahədə çox böyük işlər görən Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyətini də xüsusi vurğulamaq lazımdır. Azərbaycanın multikulturalizm və tolerantlıq modelini dünya ictimaiyyətinə təqdim etməyin ən yeni formatını, heç şübhəsiz ki, Heydər Əliyev Fondu və bu Fondun prezidenti, ölkəmizin birinci xanımı Mehriban Əliyeva ortaya qoyub. Mehriban xanım Əliyeva öz mütərəqqi və insanpərvər ideyaları ilə Pakistanda, Misirdə, Rusiyada, Gürcüstanda və başqa ölkələrdə təhsilin inkişafına töhfələr verərək, orada məktəb tikintisi və bərpası işlərini həyata keçirib. Uğurlu “Tolerantlığın ünvanı - Azərbaycan” layihəsi çərçivəsində Fondun dəstəyi ilə ölkədəki məscidlərdə, kilsələrdə, sinaqoqlarda təmir-bərpa işləri aparılıb. Bakıda yəhudi uşaqları üçün təhsil kompleksi istifadəyə verilib. Fransa regionlarında kilsələrin, Luvr muzeyinin, müqəddəs Roma katakombalarının, Kapitolu muzeyinin bərpasında Heydər Əliyev Fondu iştirak edib, məhz onun təşəbbüsü və dəstəyi ilə Həştərxanda Müqəddəs Knyaz Vladimire abidə ucaldılıb. Bu işlər ayrı-ayrı xalqların və konfessiyaların qarşılıqlı hörmət və dostluq münasibətlərinin dərinləşməsinə xidmət edir. Azərbaycanı tolerant və multikultural ölkə kimi dünyaya bir daha yaxından tanıdır, ona böyük hörmət qazandırır.

Biz başqa ölkələrdəki multikultural əhvalın iflasa uğramasının səbəblərini bilmək istəyiriksə...

Azərbaycan artıq dünyada multikulturalizmin mərkəzlərindən birinə çevrilməkdədir. Prezident İlham Əliyevin bu sözləri son dərəcə önəmlidir: “Bu gün dünyada multikulturalizmin alternativini yoxdur”. Elə buna görə də Prezident öz xalqının çoxəsrlik multikultural ənənələrinə əsaslanaraq ölkədə mövcud olan multikultural siyasəti davam etdirir. Multikulturalizmin bəzi ölkələrdə iflasa uğramasının bir sıra obyektiv səbəbləri də var. Faktiki olaraq, multikulturalizm müxtəliflik və müxtəlifliklərin münasibəti deməkdir. İki insan varsa, artıq burada multikultural situasiya var. İki dünyagörüşü varsa, multikultural situasiya mövcuddur. Ortalıqda bir tərcümə kitabı varsa, bu artıq multikultural şəraitin bəhrəsidir. Biz başqa ölkələrdəki multikultural əhvalın iflasa uğramasının səbəblərini bilmək istəyiriksə, multikulturalizmin mahiyyətinə varmalıyıq.

Azərbaycan modeli bir örnək və nümunə kimi göstərilir

Dünyanın bir çox bölgələrində dinlər və millətlər arasında mövcud olan qarşıdurma və anlaşılmazlıq fonunda Azərbaycandakı tolerantlıq millətlər və dinlər arasında münasibətlərin bərabərlik və harmonik inkişafını şərtləndirən əsas amillərdən biridir. Bir çox Qərb liderlərinin multikulturalizmin iflasa uğraması iddiaları qarşılığında Azərbaycanın multikulturalizm və tolerantlıq dəyərlərinin dünya miqyasında təbliği və təşviqi istiqamətindəki fəaliyyəti, eləcə də ölkəmizdə dövlət-din münasibətlərinin ən yüksək səviyyədə inkişaf etməsi bütün sivil cəmiyyətlər tərəfindən böyük rəğbətlə qarşılır. Ölkəmizdə formalaşan multikulturalizmin Azərbaycan modeli bir örnək və nümunə kimi göstərilir. Bütün bu uğurların əldə olunmasında ölkəmizin qarşılıqlı əməkdaşlıq və dialoq üçün açıq olması da mühüm rol oynayır. Ölkəmizin paytaxtı Bakıda, eləcə də respublikamızın müxtəlif bölgələrində multikulturalizm və tolerantlığın qorunub inkişaf etdirilməsi istiqamətində görülən işlər və həyata keçirilən tədbirlər dövlət-din, eyni zamanda millətlər və dinlərarası münasibətlərin tənzimlənməsinə xidmət edir. Bu tədbirlər həm də beynəlxalq səviyyədə münasibətlərin qurulmasına imkan verir.